

ԳՐԻՆԻ ԲՐՏԵԼԻՆ

ՃԱՆՈՒՅՈՒՄՆ

Նորայր Բարեկամ

Նոյն 47 նուազում Յայտարար Լրոյ գրին մէջ յիշված ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ Յովսէփայ գրին հեղինակը՝ Վառնայի Մարուգէ գիտնական վարժապետը՝ որովհետեւ իրեն առջի քերթումներուն մէջ՝ Իսրայէլացիները եգիպտոս բերելով վերջացուցեր էր իւր դիւցազներգութիւնը, հիմայ անոնց ան տեղը քաշած չարչարանքները նկարագրելով՝ ԵՂԵՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Չարչարանաց Իսրայէլացւոց անուանով գիրք մըն ալ աշխատասիրեալ յօրինեց, որ այժմ տրվեցաւ յԱրապեան տպարանը ութը ծաւ գեղեցիկ թղթի վրայ:

Եւս գիրքը՝ Իսրայէլացիներուն քաշած չարչարանքը կը նկարագրէ. որովհետեւ Իսրայէլացիները՝ եգիպտոսին մէջ խիստ շատնալով, և մեծ ազդմը ըլլալով, փորձառութեամբ շատնալուն վրայ կասկած ընելով՝ զանոնք զանազան տանջանքներով պատժել կըսկսէ: Եւս մանկաբարձներուն սաստիկ հրաման կընէ, որ նորածին մանչ զաւակներն կորսնցնեն. ասով շատնալուն առաջը չի կրնալով առնել, կը հրամայէ մեծամեծ աշտարակներով բարձր բարձր պատեր շինելու, այսպէս ողորմելի աղքատ օր աւուր անգութ փառաւորներն ձեռքէն սաստիկ կը տանջուին:

Եւս եթէ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ Յովսէփայ, և եթէ Նորայր ԵՂԵՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԱՎԱՐՔՈՐԸ կրնայ ստանալ քաղաքի գրքավաճառներէն:

ԳԻՆ 5 ՂԵՂ:

Իշխման հայոց օրագրերէն տանջված Լոյսերն:

Ինքիս Ուրմիւ ըսված Հնդկաստանու անգղիարէն օրագրութիւն թարգմանվեցաւ հետեւեալ պատմութիւնը:

Տէր Դաւիթ Մկրտիչ:

Եւս քահանան Սպահանի գեղերուն ճուղփայ ըսված գեղին մէջը ծնած էր 1775 ին. իր հայրը խիստ երեւելի ու պատուական վիճակի մը մէջ

էր Պարսից Շահին պաշտօնատարներէն մէկը ըլլալով. և եւս մեծ հայրը ճուղփայ ամենուն ճանչցրված Սուրբ Ամենափրկիչ՝ անուն հայոց վանքին անդամն էր:

Տէր Դաւիթ Մկրտչին ծնողքը առաջուց իր տղայութենէն միաքերնին գրքեր էին՝ որ մեծ հայրը քահանայ ընտրելէ իր Մկրտչին տուէրնէն ու պաշտօնին ծառայէ: Եւս սանկ իր ծնողացը հոգ տանելով իր վարժութիւնը սկսվեցաւ վերը յիշված վանքին դպրատանը մէջ, ու անկէ ետեւ ալ Աստուածաբանական գիտութիւնը սորվեցաւ. Եւս միաժամայ Թոռին նուիրակ՝ գիտնական Յովակիմ Առաջնորդին խնամքով, որմէն ինքը քահանայ ձեռնադրվեցաւ 1799 ին, որ անատենը քսանհինգ տարեկան էր:

Քահանայ ձեռնադրվելէն ետքը՝ շուտով իր Առաջնորդէն քահանայ կարգվեցաւ Մէյտէնի կողմերը հաստատված երկու եկեղեցիներուն մէջ: Եւս եկեղեցիին ժողովուրդները առաջ քառսուն ընտանիքէն ելելի կային, բայց հիմայ հազիւ թէ քսանի չափ կ'էլան: Հարիւր տարիի չափ առաջ ճուղփայի մէջ շատ եկեղեցիներ կային, որոնց շատերը հիմայ աւերակ են իրենց ժողովուրդը երկրի զանազան կողմերը ցրուելու համար. որուն գլխաւոր պատճառը ան տեղի կառավարութեանը սաստիկութիւնը եղաւ: Ինքը իր քահանայ ըլլալէն հինգ ամիս առաջ ամուսնացած էր, բայց հազիւ թէ տարի մը վայելէ իր ամուսնական վիճակը, ու ետքը խեղճը դժբաղդութեամբ կորսնցուց իր կրնիկը, և պարտաւորեցաւ որ միշտ որք և այլի մնայ, ինչպէս որ Հայոց եկեղեցւոյ կանոնն է որ առանց ամուսնանալու մէկը քահանայ չի կրնար ըլլալ, և քահանայ ըլլալէն ետքն ալ թէ որ կնիկը մեռնին՝ նորէն մէյմըն ալ չի կրնար ամուսնանալ:

Հիմայ ինքը ժողովուրդապետական դպրոց մը ունէր և իր եկեղեցիին զաւակները տանը ութը տարի ձրիաբար կ'ըթէր: Բոլոր սա ժամանակ, իր քահանայական պաշտօնը կանոնաւոր կերպով կատարէր, փրկութեան լուրը իր հօտին քարոզելով, հիւանդներուն տես երթալով, նեղեալներուն օգնելով, վշտացեալները մխիթարելով, և բոլոր ան ուրիշ գործքերուն ետեւէն իյնալով, որոնք որ Քրիստոսի մէկ ճըշմարիտ ծառային նշաններն են: Բնդհանուր սովի և նուազութեան ատենի մը մէջ երբ որ իր քաղաքակիցներէն շատերը կարող չէին իրենց կենաց պահպանութեանը համար հարկաւոր եղած բաները անգամ ձեռք ձգել աւ յարգի քահանան թէպէտ և իր վիճակը

ստորին էր, սակայն իր կարողութեանը չափ կարօտներուն կ'օգնէր, անօթիները կը կերակրէր, ու մեղքերը կը հազվեցունէր: Իր ազնուաբարոյութեան և բարեխիղճութեան գործքերը խիստ խորունկ շնորհակալութեամբ կը յիշվին անոնցմով, որոնք որ անգամ մը օգնութիւն դասն իր առաջաձեռն գլխութեան իրենց թշուառութեան օրերը, սակայն հիմայ անգործութեան ու առատութեան քաղցրութիւնները կը վայելէն կոր:

Հայերը Հնդկաստանի սահմաններուն մէջ Սիւրստ, Պոմպէյ, Մատրաս, Կալկաթա, Տաքքայ, Սպտապատ և ուրիշ տեղեր եկեղեցիներ ունին: Հայերը ուր որ երթան՝ կրտսէր Պրքանան անգղիացի ճամբորդ մը, եկեղեցիներ կը շինեն և Քրիստոնէական կը բռնին տները վայելուչ կերպով կը կատարեն: Եւս եկեղեցիները ճուլփայի Առաջնորդին խնամութեանը տակն են՝ որ երբ որ հարկաւորի քահանաներ կը խրկէ Հնդկաստանի ժողովուրդը հոգեւոր պաշտօնը կատարելու: 1818 Տէր Դաւիթ Մկրտիչը իր Առաջնորդէն Պոմպէյ երկրվեցաւ՝ որ ան տեղի եկեղեցիին պաշտօնատար ըլլայ, ու հինգ տարի անոնց քահանայութիւն ընէ, ինչպէս որ ամեն սեզ հաւաքաստան երկրված քահանային սահմանված է հինգ տարի կենալու: Իր քահանայական պաշտօնին տանոր տեսարանին մէջ ինքը ինքը ժողովուրդը շատ յարգի ու հաճելի ըրաւ իր Քրիստոնէական հեղութեամբը, բնութեանը քաղցրութեամբը, և իր սիրոյն բարեխիղճութեան գործքերով: Եւս ինչպիսի անկեղծ ու ճշմարիտ յարգութիւն ստացաւ Պոմպէյի Հայ բնակիչներէն, որ իր հինգերորդ տարիին վերջը երբոր իր բնիկ երկիրը դառնալու վրայ էր, իր ժողովուրդներէն մէկ թուղթ մը ընդունեց, որուն մէջը՝ իր հոն եղած ժամանակի իր քահանայական պաշտօնը քաջութեամբ ու ջերմեւանդութեամբ կատարելուն համար իրենց երախտագիտութիւնը ու շնորհակալութիւնը իրեն կը մատուցանէին: Եւս քանի մը երեւելի Անգղիացիներ ալ ստորագրեցին, որոնցմէ մէկն ալ Պարօն Քրանսիս Ուրտն էր, և իրենց անուններէն ալ ստորագրեցին անոր զարմանալի ազնուութեանը՝ իրենք ինչ արժողութիւն տալերնուն նշան մը ըլլալու համար:

Տէր Դաւիթ Մկրտիչը ճուլփայ դառնալէն ետքը իր հին ժողովուրդները և բարեխիղճները ընդունեցին զինքը շատ ուրախութեան նշաններ ցուցնելով, և ինքը կուրախանար նորէն

մէյմըն ալ զինքը անոնց մէջը գտնա-
լուն համար, որոնք սիրելի էին իրեն :
Իր վարքին անարատութիւնը և ան-
կեղծութիւնը շատ հաճելի եղաւ իր
Առաջնորդին , որն որ նորէն զինքը
ան եկեղեցիին քահանայ ըրաւ , ուր
որ առաջ ինքը հաւատարմութեամբ
ծառայելու պնդաւ պատիւ ստացեր
էր , ու իր ժողովրդոցը պնդաւ միա-
թարութիւն արգել էր :

Սակայն անհամեմատ երջանկութիւն
մահկանացու մարդոց բաժինը չէ աս
արտասուտաց ձորին մէջ , ինչպէս որ
Տէր Դաւիթ Մկրտիչն ալ եղաւ , որ
Պօմպէյ բնակած ժամանակը իր ոտքին
մէկ ցաւալն ախարմը պատահեցաւ ,
որուն ճուղիքայի չոր ու ցուրտ կլիման
ներհակ եկաւ : Աւատի իր բարեկամ-
ները համոզեցին զինքը որ օդը փոխէ
1836 ին Կալիթայի փոխանորդին
մահը որ լսեցաւ , Առաջնորդը Տէր
Դաւիթ Մկրտիչը անոր տեղը յաջոր-
դելու ընտրեց , ու զինքը պէտք եղած
հրամաններով Կալիթայ խրկեց , ուր
ապրիլի 12 • 1837 ին հասաւ : Իր ուս
մանը , բարեպաշտութեանը բարեկար-
գութեանը և անարատութեանը համ-
բուր իրմէն առաջ մինչև Գանգէս
ծովեղբները գացեր էր , և աս քա-
ղաքին Հայ բնակիչները ընդունեցին
զինքը և անոր հետ յաջորդեցին :

Թեան նշաններով իր մեծութեանը և
արժանաւորութեանը վայելին պէս .
և իրաւ անոնք շատ ուրախութե պատ
ճառներ ունէին որ պնդաւ ընտիր
ճրջմարիտ և պատուական անձ մը ի-
րենց եկեղեցիին վրայ քահանայ կար-
գը եցաւ : Եւ յարգելին ժամանակը
խիստ վայելապէս կը գործածուի և իր
ժամերը խոհմաբար ու օգուտներով
կանցնին : Իր ժողովրդապետութեան
տեսարանին հասած ժամանակէն մին-
չև հիմա իր ունեցած ազնիւ շնորհ-
ներուն ազդանդը իր ժողովրդոցը հո-
գեւոր միաթարութեանը և յառաջա-
դիմութեանը համար միշտ կը գործա-
ծէ և կաճեցունէ և իր երկու յարգի
օգնականներուն միաբանութիւնովը
հաստատութիւն կը կատարէ իր սուրբ
պաշտօնը , անմիաբանները հաշտեցնե-
լով , վշտացեալները միաթարելով , ու
տարածելով ան օգտակար գիտու-
թիւնը , որ մարդս իմաստուն կընէ
դէպ 'ի փրկութեան :

Իմեն առաքինութիւններուն վրայ ,
որ կը բարձրացունեն ու կազնիւցու-
նեն աս յարգի քահանային միտքը , իր
բարեսիրութիւնը ամենուրեւ գլուխն
էր . իր երեսին հեղաբարոյ և խաղաղ
նշանները , իր յարգի երեւոյթը , մտե-
րիմ ու ազնիւ մարդ ըլլալը կը ցու-
ցնէին , և աս մէկ խօսքով մը մեր

պատմութեան յարգի նիւթը պնդաւ
բարոյական և քրիստոնէական առա-
քինութիւններով զարդարված էր որ
մենք կրնանք ճշգիւ անոր ըսել , ինչ
որ Նաթայէին լսեցաւ : " Միշտ
իրաւցնէ խորայնացի մը որ իր ներսը
խաբէբայութիւն չի կայ : "

Մենք առաջին քահանային բա-
րեւորութիւնը հերոսութեամբ մեկ
մենք : 1836 ին երբոր ճուղիքայի ե-
կեղեցիին քահանան էր , եօթը տարե-
կան Հայ տղայ մը հոր մը ինկաւ և ա-
նիկա իր ջրոտ գերեզմանը պիտի ըլ-
լար . բայց Տէր Դաւիթ Մկրտիչը ան
միշտպէս օգնութիւն հասնելով հորէն
դուրս հանեց անիկա , ինքը անձամբ
մեծ վտանգ և դժուարութիւն քա-
շելով որ գրեթէ կէս խեղդւած էր :
Քահանան ամեն կերպով անոր բը-
ժըշկութեանը ջանաց , ու աղէկը ծը-
նողքէ զըկըլած , որբ ըլլալուն համար ,
աս յարգի քահանան շարունակաբար
հոգ տարաւ անոր օգնելով , խնամե-
լով , և պաշտպանելով , 1818 ին իր որ-
դեգիրը Պօմպայ տարաւ ու վաճառա-
կան պարոնի մը հոգողութեանը յանձ-
նեց զանիկա : Կարգացողը դուարձու-
թեամբ պիտի լէ ' թէ աս տղան Սէն-
կեփօրի խիստ յարգի վաճառական-
ներուն մէկն է հիմայ , որուն անունը

Լեւոն Բեկեթ Ի. քահա-
նան հիմայ իր առատասիրտ և հայրե-
նասէր քաղաքակիցներուն ստորագ-
րութեամբը " Սուրբ Ամենափրկիչ "
Հայոց վանքին դպրատանը հաստատու-
թեանը համար հասցեթ մը կը ժողվէ :
Պարօն Գրիգոր Սամ . Մատրասցի
Հայազգի ազնուական մը կտակաւ
20,000 ուլիի ձգեց վարժարանի
համար , և իսկապէս կը յուսացվի թէ
Կալիթայի Հայերը նախանձաւոր
պիտի ըլլան ան Պարոնին ազնիւ օրի-
նակին հետեւելու , ու պնդաւ օգտա-
կար և ցանկալի նպատակի մը յառա-
ջադիմութեանը առատաձեռն օգնու-
թիւնով ջանալու : Ծօժարութիւն կը
փափագինք որ աս քահանային գովու-
թեան արժանաւոր աս գործը ամեն
կերպով յառաջադիմութիւն գտնայ :

